

hondo-hondotik

Ramon Zallo

(EHUko katedraduna)

Basta Ya: beldurraren eta hausturaren komunitatea

Ez da komeni izaten historia luze batean kateaturiko gaiak sinplekeriaz konpondu nahi izatea. Eskuin autoritario posmodernoaren ezaugarriak dira Gordiongo korapiloan emaniko aitzo kolpea, erraietatik ateratako arrazoibidea eta «hil da mandoa eta joan da errabia» mirari dudazkoa. Horixe proposatzen du Bushek Irakentzat, eta horixe PPK Euskadirentzat.

Harrigarria da, ordea, garai batean ezkerreko militante izandako unibertsitario talde bat duela Aznarrek bidelagun. Beren tradizioz onena bazter utzirik, eskuin gogorreko intelektual organiko bihurtu dira beren mintzaleku mediatiko sendoetan, eta, gainera, sozialistei estutzen ari zaizkie, herentzia aurrerakoiaren oinarri funtsezkoiekin muzin egin diezaieten. PSOEak aurkariaren hutsegiteak (galipota eta gerra) baliatu besterik ez du egin, eta euskal gaian ilegalizazioen eta bizi guztirako zigorren aldeko botoa ematen du, bere kabuz pentsatzeko beldurrez. Eskuinaren fotokopia da, azken batean, eta eskuin horrek beti pentsatu izan du —Canovasekin hasi eta CEDAraino, frankismotik hasi eta PPraio— krudelkeria dela Estatuaren adierazpidea, eta sekula ez du sinetsi ez gizartean eta ez gizartearen heldutasunean.

Ez dut uste jende guztia zoratu egin denik. Kontua da indarkeria nazkagarriak eta Trantsizioa egin zen moduak dena usteltzen dutela, eta modua ematen dutela botereen, ideologien eta buruen alde iluna ager dadin, egiazko zentzua lizundurik. Hori kontuan harturik ulertzen da aberriaren aldeko sakrifizioarekin mozketurikoak herriaren kontrako pistolari bihurtzea, eta ultrademokratiakoak libertizida bilakatzea. Joko horretan, okerrera da kultur nortasun pertsonalak, itunduak izateari utzita, aurrez aurre jartzea; aliatu naturalak etsai bihurtzea; aurrerakoiak atzerakoi, eta bizilagunak arrotz. Bai gertakariak eta bai interpretazioak gaitzotuturiko egoera horretan, elkarriketa —intolerantziaren, minaren eta etsipenaren marea beltzak estalirik— ezina izango da.

Horregatik komeni da talde arazo guztiak gogoratzea, eta gizartean bestea garaitu gabe bizi nahi dutenen arazoak gogoratzea. Ez da zuzena arazo batzuk aukeratzea, besteak egokiro ahazturik; eta, lehentasunak dauden arren, ez da zuzena denboran sekuentzia bat markatzea, funtsezko gai batzuk «gero ikusiko dugu» horren barruan utzirik. Horregatik da arrunt berri txarra Zapaterok hauxe esan izana: «Euskadin, ETA amaitzea beste

proiekturik ezin da izan». Ideia horretan oinarritu da PP, sozialistei hauteskundeetan zerrenda bateratuak osatzea eskaini dienean, otsoak besarkatzen duen gisa berean.

Hala, talde arazoa da, denon arazoa alegia, hilketarik eta mehatxaturik ez izatea, banakoen eskubide eta askatasun publikoak ez urratzea, eta joko arauak aldatu ahal izatea, gehienek hala nahi izanez gero.

Talde hondamendia da arazo batzuek eta besteek elkarri eragitea —zuk egiten baduzu bakarrik egingo dut nik, edo utziko diot egiteari—. Horrek aurkariaren dinamikan jartzen gaitu, espazio publiko ispilu birtualean elkar joka dabiltzan onen eta gaitztoen manikeismoan: besteren zein-nahi hitzek, besteren zein-nahi egingizak, elkarren antagonismoa zabaltzen du. Kontua ez da erlatibismo etikoa erortzea. Dena ez da berdin elkarren zurbideen ispiluan: gizakiaren doilorkeriaren hierarkian ere maila moralak daude, eta beheko mailatan jartzea ere ez da zuritzekoa.

Ez da gauza bera biktima izatea edo ez izatea, eta biktimak bi aldeetan daude, maila banakoak izanik ere. Biktimazioa ulertu eta errespetatzeko balio erantsia da, baina horrek ez ditu arrazoizkoagoak egiten —ez eta zentzugabeagoak ere— proposaturiko irtenbideak. Biktimak, jakina, gizarte eragile dira. *Beldurraren komunitateak* sortzen dituzte beren inguruan, bai eta besteren *erruaren komunitateak* ere, beren mina azaldu beharra daukatelako. Bi komunitate horietan lotzen dituzte beren begiztak eta proposamenak, bai eta bestelakoetan ere: norberaren segurtasunean, bere esperientziaren berezitasunean eta sentimendu sendoan.

Biktimaren rola bereganatzen denean, biktima multzo guztietan ageri diren arriskuak ere bereganatzen dira: uste ideologikotik, proiektuetan eta arauetan oinarrituriko herriar komunitatea ulertzeari uztea; errepazioa eta norberaren ideologia ez bereiztea; beldurra bereizi gabeko gorroto bihurtzea; edo bidelagun interesatuak izatea. Gizarteak batzuen minaren logikaren edo beste oportunitatearen menpe badabil, betikotu egingo dira liskarrak eta haien bi alderdi nahi gabeak: kale itsua eta suntsipena.

Horraino iritsirik, mirakuluzko irtenbidean sinesten dutenak agertzen dira. Bai ETAn

eta bai Basta Ya-n, *konpromisoaren etika* daukate —eta oso da sendoa— eta *erantzukizunaren etika* —eta oso da ahula, Kausak markatzen duelako patua, eta beste ezereen gaitetik jarri egitekoak—.

a) ETAk espero du Estatuaren krisia: jendetzaren mobilizazioak desegin egingo du Estatu —eta alderdi mindulinarik—, kontraesanez janda baitago. Jokaleku horrek, jakina, makur asko ditu: mina du bizimodu; hondamen moralak heriotza dakar; norbera higitzen da, emaitza nabarmenik gabe; herritar

gehienekin hautsi egiten du; sineste hutsak gero eta toki handiagoa du; pertzepzioak eta jokalekuak itxuragabetu egiten dira, eta abiapuntua eta helmuga, helburuak eta bihurtzekoak, nahiak eta posibilitateak nahasteko arriskua dago. Porrot eginez gero, errua besteri bota ahal zaio, noski, eta askotariko gizartearen ameskeriarik handiena zabaltzen segitu: «Denek nik bezala pentsatu izan balaute, dena konponduko zen».

b) Basta Ya-n, bi adierazpide mota daude. Bata, errespetagarria eta beharrezkoa. Mehatxatuen, biktimen elkarrekin, eta beldurrarekin eta batzuk biziarekin ordaintzen ari dira konpromiso bat; eskubide osoa dute existitzeko, eta besteek haien existentzia aldeztu beharra daukate. Ez dute ez hiltzen eta ez erasotzen; beraz, haien lana ezin da konparatu ez armek egiten duten kalte konponezarekin eta ez estatuaren indarkeriarekin. Beste adierazpidea, aldiz, ezin onartuzkoa da: inkisizio *lobby* bihurtu da, gero eta oldarkor, zentzugabe eta suntsigarriagoa; demokraziaren atzerakada zilegitzen du gizartean; Boterearen —egiazkoaren— orakulu gisa aritzen da: Botereari kendu egiten dio egungo egoera duen erantzukizun nabarmena, eta bazterketa eta gizarte hausturarako bideak proposatzen ditu.

Pertsonenganako elkartasuna eta Basta Ya-k existitzeko duen eskubidea errespetaturik ere guztiz gaitzets daitezke haren ideiak eta egitekoak: demokrazia etsai eta susmagarriengandik babesteko *macartysmoa* da, Inkisizio txit espainolak lagundurikoa, Kontrarreformaren eta atzerakadaren bitartez Erreforma —Trantsizioko sistemarena— eragotzi nahi duena.

Batere tolerantziarik ez izatea aldarrika-

tzen dute, baina ez errudunengana, baizik eta «erantzuleengana»: gaitzesten ez dute-nengana; gaitzetsi bai baina beraiek bezala gaitzesten ez dutenengana; beraiek bezala gaitzetsi bai baina bestela pentsatzen dute-nengana. Hau da, EAEko gehienengana. Estatuaren antiterrorismoarekin, aldiz, guztizko tolerantziak jokatzea aldeztu dute, mugarik gabe, botoa ematea dagoen bitartean.

Teoriaren arrazoibidea aztarna faltasuz betea dago. Zuzenbide Estatu izoztu baten aldeko borrokalari bihurturik, ez dute onartzen gure gizartearen alde komunitarioa, baina naturalizat hartzen dute alde komunitario espainola, eta, nahi edo ez nahi, aldeztu egiten dute, euskal nortasuna —bai eta mestizoa ere— edo baskismo kultural eta politikoa lantzeko edozer ekimen nazionalista susmagarria baita. Paranoia begi-bistakoa da.

Haietako askoren idatziak irakurrita, ikusten da prest daudela gizartea bi komunitate-tan zatitzeko eta guztiz bitartatzeko, mina gizarteratzeko, ezinegona betikotzeko; izan ere, mendekua iruditzen zaie, harako *¡a por ellos!* hura gogoan, eta bakea lortzeko beharrezko begiztak egiten segitzen dute.

Ez daude prest irtenbide elkarriketatuak eta politika elkartuak eta erdiko eperakoak bilatzen saiatzeko; ez daude prest demokrazian sakontzeko eta delituari jazartzeko politikak bilatzen saiatzeko. Uko egiten diete politika guztiei, zapalkuntza etengabe gogortzeko politikari izan ezik. Alde bateko etika eragabea zabaltzen dute; etika horrek alde batera bakarrik begiratzen du. Era berean, geldikeriazko teoria politikoa zabaltzen dute; politika horri ez zaio axola bizikidetzaren errekaratzen bada ere. Esanak eta proposamenak justifikatu beharrik ez dute, antiterrorismoaren muinetik atera baitira, «denak baliok du!» dioen muinetik, alegia. Etikaren ize-nean, ez dituzte bere gain hartzen beren jarrerak sorturiko ondorio suntsigarriak, eta, hala jokatzeke, sistema mediatikoaren zati handi bateko bozgorailuak dituzte: horrek presentzia handia segurtatzen die eta, bide batez, garai honetako hauteskunde arma nagusia.

Jakina, ideietan eta politikan oinarriturik bakarrik salatu daiteke Basta Ya-ren alde iluna. Armetan oinarriturik egitea bidegabeke-ria da, eta armak hartzen dituztenen ideia eta proiektuen kalitatea erakusten du.

Erredakzioan itzulia

esaldiak

«Interesgarria bada ere, Ibarretxeren planak ez du balio indarkeriarekin amaitzeko eta gatazka politikoa gainditzeko»

ANDONI ITURZAETA

(EAKo Gazte Abertzaleen idazkari nagusia)

«Kafe antzerkia sekulako eskola da. Jendea metro erdira duzunean, ezinezkoa da inor engainatzea»

KEPA GALLEGO

(Aktore eta zuzendaria)

«Euskal literaturari buruzko sintoma oso kezkarriak daude, baina ez dago benetako interesik egiazko datuak ezagutzeko»

MARIJO OLAZIREGI

(EHUko irakaslea)

«Beharrezkoa balitz eta hala eskatuko balidate, ETArekin eta euskal politikari denekin hitz egiteko prest nengoke»

JOHN HUME

(Bakearen Nobel sariduna)